

**КАРАНТИНГА ОИД ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАРНИ
ПРОФИЛАКТИКАСИНИ ТАШКИЛ ЕТИШНИНГ ЧЕТ ЭЛ
ИЛГОР ТАЖРИБАЛАРИ**

Муаллиф: Рўзмаматов Рўзмамат

Аннотация

Ушбу битирув малакавий ишида тадқиқот мавзусининг долзарблиги, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирини амалга ошириш фаолиятини такомиллаштириш бўйича тушунчалар, умумий, махсус, яқка тартибдаги ва виқтимолик профилактика чора-тадбирларининг бугунги кундаги ҳолати ва амалга оширишнинг ўзига хос хусусиятлари. Бундан ташқари ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирларини амалга ошириш фаолиятини ташкил этиш доирасидаги нормаларнинг амалиёт таҳлили ҳамда ушбу фаолият доирасида юритиладиган процессуал ҳужжатлар, ушбу фаолиятдаги муаммо ва камчиликлар.

Annotation

The relevance of the topic of research in this graduation work, the concept of organizing activities for the implementation of measures of inferior prophylaxis, the current state and implementation of general, special, individual and preventive measures of prevention. In addition the practice analysis of the norm of the organization of prophylactic offenses, and procedural documents, activities and shortcomings in the activity. Implementing the activities of prevention of offenses other than the best international practices of foreign

Калит сўзлар: карантин, карантин қоидалари, карантин билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар

Дунёнинг ҳар бир мамлакатларида юрт тинчлигини асраш, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинлигини таъминлаш, жамиятда тинчлик ва осойишталикни таъминлаш, жиноятчилик ва ҳуқуқбузарликларга қарши кураш каби чора тадбирларни амалга ошириш ҳар бир давлатнинг ўз олдига қўйилган вазифалардан биридир. Турли давлатларда маъмурий ҳудудларида ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирларини амалга ошириш жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш фаолияти турлича йўллар, усуллар билан таъминланади. Ушбу соҳада ҳар бир давлат ўзига хос тажрибага эга бўлиб, уларни ўрганиш ҳамда юртимизда ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирларини амалга оширишда жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш тизимига татбиқ этиш бугуннинг долзарб талабларидан биридир. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар профилактикаси чора-тадбирларини амалга ошириш ҳудудларда жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш борасида хорижий давлатлар тўплаган тажрибани ўрганиш бу масалага тизимли ёндашувни талаб қилади. Шу сабабли, кўзланган мақсадга эришиш учун қуйидагича ёндашиш мақсадга мувофиқ деб ўйлаймиз: Хорижий давлатларда ҳуқуқбузарликларнинг профилактикасини амалга оширишда жамоат

тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш тизимлари Хар бир давлатнинг жамоат тартиби ва хавфсизлигини таъминлаш тизими бошқа мамлакатларникидан муайян хусусияти билан ажралиб туради. Хар бир давлатнинг жамоат тартиби ва хавсизлигини таминлаш тизими бошқа мамлакатларникидан муайян хусусияти билан ажралиб туради бу борада ўзига хос тажриба Россия Федератсиясида тўпланган. Мамлакат конституциясининг 72-моддасига мувофик конунийлик ҳуқуқ-тартибот жамоат хавсизлигини таминлаш шунингдек жиноятларни олдини олиш Россия Федератцияси ва субъектларининг биргаликдаги бошқарувида амалга оширилади. Россия Федератцияси ИИБ федератция таркибига кирувчи республикалар ИИБ лари, ўлкалари, вилоятлар, федерал даражадаги шаҳарлар ички ишлар бош бошқармалари, бошқармалар ва бўлимлар, автоном вилоятлар ва округлар туман ва шаҳар ички ишлар органлари темир йўл, хаво ва сув транспорти тармок ички ишлар органлари, таълим муассасалари ва илмий тадқиқот марказлари, ички кўшинлар ҳамда тизимга кирувчи бошқа таркибий тузилмаларнинг фаолиятига раҳбарлик қилади. Россия федератциясининг «Политция тўғрисида»ги 2011йил 7-феврал конуни қабул қилинган булиб ушбу конунда политция ижроия ҳокимияти федерал органининг ички ишлар соҳасидаги ягона марказлашган тизими таркибий қисми ҳисобланиб фаолиятнинг асосий йуналишлари қуйидагилардан иборат: шахс жамият ва давлатни ҳуқуққа ҳилоф тажовузлардан химоя қилиш жиноя ва маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш ва фош этиш жиноятларни аниқлаш ва очиш жиноят ишлари бўйича суриштирувни амалга ошириш кидирувни ташкил этиш маъмурий ҳуқуқбузарлик туғрисидаги ишларни юююрйтиш ва маъмурий жазоларни ижро этиш жамоат жойларида ҳуқуқ тартиботни таминлаш курул савдоси соҳасидаги Россия Федератцияси конунчилигига риоя этилиши устидан конунчилигига риоя этилиши устидан назоратни амалга ошириш хусусий детективлик ва кўриклаш жабрланувчилар ,гувоҳ ва жиноятга оид суд иш юритувидаги бошқа иштирокчилар судьялар прокурорлар , терговчилар , ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва назорат органларининг бошқа мансабдор шахслари ҳамда курикланиши талаб этиладиган бошқа шахсларни давлт химояси билан таминлаш эксперт-криминалистик фаолиятни амалга оширишдан иборат. Ўзбекистон Республикасида эса ички ишлар органлари тизими милитция ҳуқуқий макоми билан фаолият олиб боради тизимининг ҳуқуқий асоси сифатида 2016-йил 16-сентябрдаги «Ички ишлар органли тўғрисида»ги конуни асос ҳисобланади. Хар иккала давлатлар ИИБ тизими вазифалари деярли бир хил тақсимланган. Россия давлатида политция фаолиятини самарали йўлга қўйиш мақсадида Россия Федератцияси Ички ишлар вазирлиги таркибида қирқдан ортиқ Бош бошқарма, департамент , бошқарма ва марказлар ташкил этилган . Уларнинг орасида жамоат тартибининг саклаш ва Россия федератцияси Ижро ҳокимияти субъектлари билан ҳамкорликни мувофиқлаштиришни таминлаш бош бошқармаси, Йул ҳаракати хавсизлигини таминлаш бош бошқармаси, Йирик ҳалқаро

ва оммавий спорт тадбирларида жамоат хавфсизлигини таминлаш бошқармаси ва улар тизимидаги таркибий тузилмалар бевосита жамоат тартибини сақлаш ва хавфсизлиги таминлаш вазифасини амалга оширса қолган бош бошқарма, департамент, бошқарма ва марказлар ўзига юклатилган асосий вазифаларни бажариш асносида маълум бир даражада ва вақтда ушбу фаолиятда иштирок этадилар. Россия Федерацияси ҳукуматининг 2000 йил 7-декабрдаги «Жамоат хавфсизлиги милитцияси булинмалари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ Россия Федерациясида участка инспекторлари лавозими жорий этилган. Ўзбекистон Республикасида «ИИО таяч пунктларига» ўхшаш тузилмалар Россияда «тартибни сақлаш таяч пунктлари» деб номланиб тартибни сақлаш таянч пунктлари жамоатчилик органи ҳисобланиб унга кирувчи жамоатчилик тузилмаларининг келишилган ҳолда фаолият курсатиши кенгашлар томонидан таминланади. Россия Федерациясида ички ишлар органлари тизими милитциядан политцияга ўзгартирилгандан кейин мамлакатда тартибни сақлаш таянч пунктлари политция участка пунктлари сифатида номлана бошлади

Ҳуқуқшунос олим Ю.М.Козловнинг фикрича, маъмурий жазо чоралари маъмурий ҳуқуқбузарлик оқибатида етказилган моддий зарарни қоплаш мақсадида қўлланилмайди. Агар маъмурий ҳуқуқбузарлик орқали жисмоний ёки юридик шахсга моддий зарар етказилган бўлса, ҳуқуқбузарлик ишини кўриб чиқувчи давлат органи маъмурий жазони тайинлаш билан бир вақтда, мулкий зарарни ундириш бўйича масалани ҳам ҳал этиши мумкин. Мулкий зарарни ундириш фуқаролик ишларини кўриб чиқиш тартибида амалга оширилади.

МЖТКнинг 22-моддасида маъмурий жазонинг мақсади тўлиқ ўз ифодасини топган ва унга кўра маъмурий жазо жавобгарликка тортиш чораси бўлиб, у маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни қонунларга риоя этиш ва уларни ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаш, шунингдек, ана шу ҳуқуқбузарнинг ўзи томонидан ҳам, бошқа шахслар томонидан ҳам янги ҳуқуқбузарлик содир этилишининг олдини олиш мақсадида қўлланилади. Шу боис, жазолаш маъмурий жазонинг асосий мақсади эмас, балки ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни Конституция ва қонунларни ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаш, ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш, ушбу шахснинг ўзи ва бошқа шахслар томонидан янги ҳуқуққа хилоф қилмишлар содир этилишининг олдини олиш мақсадида қўлланилади. Қолаверса, маъмурий жазо, маълум бир маънода, жиноятларнинг олдини олишга ҳам хизмат қилади. Бу борада Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти

Ислон Каримов «жиноятчиликнинг олдини олиш, унга қарши кураш самарадорлиги жазонинг оғирлиги ва шафқатсизлигига эмас, балки биринчи навбатда, қонунни бузган шахснинг жазонинг муқаррарлигини нечоғли англашига боғлиқ. Жазонинг муқаррарлиги жиноятчиликни олдини олишда самарали таъсир кўрсатувчи омиллардан бири бўлиб ҳисобланади», деган эди.

Маъмурий жазо маъмурий қонунчиликка асосан ҳуқуқбузарлик содир этишда айбли деб топилган шахсга нисбатан давлат номидан ваколатли орган, мансабдор шахс томонидан қўлланиладиган ва ҳуқуқбузарни қонунда назарда тутилган муайян ҳуқуқ ва эркинликлардан маҳрум қилиш ёки уларни вақтинча чеклашдан иборат мажбурлов чораси бўлса-да, ҳуқуқбузарни қийноққа солиш, зўравонликка, шафқатсиз ёки инсон кадр-қимматини камситувчи бошқа тарздаги тазйиққа дучор этиш мақсадини кўзламайди. Бунинг исботи МЖТКнинг 8-моддасида ўз аксини топган, яъни маъмурий ҳуқуқбузарлик учун ҳеч ким мамлакатимиз Конституциясидан келиб чиқувчи қонунчилик ҳужжатларида белгиланган асослар ва тартибдан бошқача тарзда таъсир кўрсатиш чорасига тортилиши мумкин эмас. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш қонунийликка риоя қилиш асосида олиб борилади. Маъмурий жазонинг мақсади ва вазифалари ўзаро уйғун ҳолда бирбири билан чамбарчас боғлиқдир. Маъмурий жазонинг вазифалари инсон ва жамият фаровонлиги йўлида фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, мулкни, давлат ва жамоат тартибини, табиий муҳитни муҳофаза қилиш, ижтимоий адолат ва қонунийликни таъминлаш, маъмурий ҳуқуқбузарлик учун адолатли жазонинг муқаррарлиги, шунингдек, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, фуқароларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига риоя этиш руҳида тарбиялашни ўз ичига олади. Бу вазифаларни амалга ошириш учун Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс қандай ҳаракат ёки ҳаракатсизлик маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳисобланишини, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахсга нисбатан қайси орган (мансабдор шахс) томонидан қай тартибда қандай маъмурий жазо қўлланилиши ва ижро этилишини белгилайди. Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 23-моддасига мувофиқ, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун қуйидаги маъмурий жазо чоралари қўлланилиши мумкин:

- 1) жарима;
- 2) маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш;
- 3) маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни мусодара қилиш;
- 4) муайян шахсни унга берилган махсус ҳуқуқдан (транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан, ов қилиш ҳуқуқидан) маҳрум этиш;
- 5) маъмурий қамоққа олиш.
- 6) чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш. Маъмурий жаримадан ташқари барча маъмурий жазо чоралари, фақат Ўзбекистон Республикаси қонунлари билан белгиланиши мумкин. Қонунчилик ҳужжатларида маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун хорижий фуқароларни ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон

Республикаси худудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш назарда тутилиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 10 апрелдаги «Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-5005-сон Фармони // URL: <http://www.lex.uz>.

13. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 14 мартдаги «Ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 2833-сонли қарори // URL: <http://www.lex.uz>.

14. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 18 апрелдаги «Ички ишлар органларининг ҳуқуқбузарликлар профилактикаси булинмалари фаолиятини тубдан такомиллаштириш чоратадбирлари тўғрисида»ги 2896-сонли қарори // URL: <http://www.lex.uz>.

15. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги «Тошкент шаҳрида жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқбузарликлар профилактикаси ва жиноятчиликка қарши курашишнинг сифат жиҳатидан янги тизимини жорий этиш тўғрисида»ги 3528-сонли қарори // URL: <http://www.lex.uz>;